21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü

Suriye'de İç Savaş Sürerken

Suriye Türkleri

Prof. Dr. Fatih Kirişçioğlu

Rapor No:1
2013

21. Yüzyıl Türkiye Enstitü'nün amacı, enformasyon çağı ve savaşlarının yaşandığı 21. Yüzyılda Dünya ve Türkiye'de gerçekleşen politik, ekonomik, teknolojik, kültürel, toplumsal ve askeri süreçleri, birincil kaynaklardan en yetkin analiz tekniklerini kullanarak Türkiye'nin milli çıkarları çerçevesinde izlemek ve tahlil etmek, küresel ve bölgesel olayları ve gelişmeleri Türkiye'nin milli güvenliği açısından değerlendiren stratejik çalışmalar gerçekleştirmektir. Enstitü, dünyayı anlamayı ve Türkiye'nin milli menfaatlerini ve kültürünü eş zamanlı olarak savunacak jeokültür zihniyetini de temsil etmeyi amaçlamaktadır.

Enstitü bünyesinde dinamik bir anlayışla geliştirilen araştırma, fikir, proje ve önerilerin toplumsal-siyasal bir etkinlik kazanması için her türlü akademik, basın ve yayın organı kullanılarak karar alıcılar başta olmak üzere topluma ulaştırılması için çalışmalar gerçekleştirilecektir. Enstitü, Türkiye ve dünyada benzeri kurumlarla ilişki geliştiren, yeni ve etkili bir çalışma tarzını bilgi yoğun ve rasyonel ve etik disiplinli bir anlayışla uygulayan, derinlemesine analizler yapan bir kuruluş olarak ön plana çıkacaktır.

İzin alınmadan basılmaz.

Adres : Ahlatlıbel Mah. 1825. sok. no: 60
İncek / Çankaya - ANKARA

Tel : +90 312 489 18 01 - 0312 489 18 02
Belgegeçer : +90 312 489 18 01
E-posta : bilgi@21yyte.org

İçindekiler....2

Yazarın Biyografisi....3

Başkanın Sunumu....4

Özet....5

Giriş....6
Suriye'de Türk Tarihi....7
Suriye Selçukluları Dönemi....8
Suriye'de Türk Atabeylikleri Dönemi....10
Suriye'de Memluklu Dönemi....10
Suriye'de Osmanlı Devleti Dönemi....11
Suriye'de Fransız İşgali Dönemi....12
Suriye'de Türklerin Sosyal ve Ekonomik Durum 14
Suriye'nin Türkmenleri Sindirme Politikası....16
Suriye'de Türk Yerleşim Merkezleri....19
Sonuç....27

Yazarın Biyografisi

Prof. Dr. Fatih Kirişçioğlu

1958 yılında Ankara'da doğdu. İlk, Orta ve Lise tahsilini Ankara'da tamamladıktan sonra 1981 yılında Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne girdi. Bu Bölümü 1985 yılında "Eski Türk Abidelerinde Cümle Unsurları" adlı tezini vererek iyi derece ile bitirdi. Aynı yıl bitirdiği bölümde Türk Dili Anabilim Dalında Araştırma Görevlisi olarak işe başladı. 1988 yılında Prof. Dr. Kemal Eraslan'ın yöneticiliğinde "Kamusal-Okyanus'ta Uzuv isimleri" adlı tezi savunarak yüksek lisans derecesini; 1992 yılında Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun'un yöneticiliğinde "Yakut Türkçesi'nde Fiil" adlı tezi savunarak doktora derecesini aldı. Doktorasını bitirdikten sonra 1994 yılında Gazi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü'nde yardımcı doçent doktor olarak göreve başladı.

1996 yılı yazında Sibirya'da Yakutistan bölgesinde araştırma ve incelemelerde bulundu. 2001 yılında doçent olan Kirişçioğlu aynı yıl Fen-Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölüm Başkanlığı'na atandı.2004 yılında bölüm başkanlığı süresi biten Kirişçioğlu,daha sonra Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölüm Başkanlığı'na atanmıştır ve halen bu bölümün başkanıdır. Bugün, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü'nde çalışmakta ve Azerbaycan Türkçesi, Özbek Türkçesi, Türkmen Türkçesi ve Saha (Yakut) Türkçesi ile ilgili dersler vermektedir. Balkan ülkeleri, Ukrayna, Suriye ve Amerika Birleşik Devletlerinde çeşitli vesilelerle bulunmuştur. 4 kitabı ve 50'den fazla yayını bulunmaktadır.

Dış İşleri Başkanlığı-TİKA ve Türk Dil Kurumu'nun ortaklaşa yürüttüğü "Türk Lehçelerinin Ortak Sözlüğü ve Grameri" adlı projede yürütücü ve koordinatör olarak, "Türk Destanlarının Tespiti ve Yayımlanması" ve "Göktürk-Runik Yazılı Âbideler" projelerinde de yürütme kurulu üyesi ve raportör olarak bilfiil çalışmıştır. Türk Dünyası -Dil ve Edebiyat- , Türk Yurdu, S.Ü. Türkiyat Araştırmaları, H.Ü.Türkiyat dergilerinin yayın kurulu üyesidir. Bilig, Türklük Araştırmaları, Avrasya Dosyası, Millî Folklor gibi dergilerle bir çok üniversitenin hakemli dergisinde hakemlik yapmaktadır. Saha (Yakut) Türkçesi Grameri adlı eseri Türkiye Yazarlar Birliği 1994 Dil Ödülü'ne layık görüldü. Saha Yakut)Türkleri üzerine yaptığı araştırmalardan ötürü Türk Ocakları 1996 Ziya Gökalp İlim ve Teşvik Ödülüne layık görüldü. Türk Ocakları, Türkiye Yazarlar Birliği, İLESAM, TİSAV, Türkologlar Birliği gibi kuruluşların da üyesidir. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Başkanın sunumu

Değerli meslektaşım Prof. Dr. Fatih Kirişçioğlu bu çalışmasında konjonktürel bir değerlendirme yapmış ve hem yabancı hem de Türk literatüründe önemli bir eksiklik olarak görebileceğimiz Suriye Türkmenleri üzerine güncel bilgileri bu raporda bizlerle paylaşmıştır. Çalışma 1000 seneden fazla bir süredir bölgede yaşayan Türklerin rakamsal büyüklüğünü bilimsel bir şekilde ortaya koyduğu için önemlidir. Önümüzdeki günlerde daha da önem arz edecek olan etnik ve mezhepsel yapı sorunları, Suriye'deki Türklerle ilgili alınacak kararları da etkileyecektir. Böyle bir dönemde bilimsel ve doğru veriler ışığında uygulanacak olan politikalar bölgede yaşayan Türkler için oldukça mühimdir. Alandaki boşluğu böyle bir çalışmayla doldurduğu için değerli meslektaşıma teşekkür eder, raporu kamuoyunun dikkatine sunarım.

Özet

Arap Baharı ve etkileriyle beraber uluslararası bir soruna dönüşen Suriye hakkında hem dünyada hem de Türkiye'de farklı açılardan araştırmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu araştırmalarda etnik ve mezhepsel yapı öne çıkarken neredeyse 1000 seneden bugüne bölgede yaşayan Türkler ile ilgili literatürde yeterli çalışma mevcut değildir. Amerikan Dış İşleri Bakanlığı'nın %1 olarak belirlediği Türkmen nüfusu, Şam Büyükelçiliğimiz de aynı oranla 1983'te desteklemiştir. Prof. Dr. Mustafa Kafalı tarafından bu konuyla ilgili yapılan ilk çalışmada Suriye'deki Türkler'in nüfusu 500.000'den fazla ve Türkçe konuşanların sayısı da 300.000 civarında tespit edilmişken elimizdeki raporun yapılmaya başlandığı 1995 yılında Suriye'nin nüfusu 14.171.000 iken Türkçe konuşan ve tespit edilebilen Türk nüfusu 1.000.000 civarındaydı ve bu çalışmada Türkçe konuşmayan Türkmenler dikkate alınmamıştı. Dolayısıyla Amerika'nın ve Büyükelçiliğimizin iddia ettiği orandan çok farklı bir oran belirlenmiş oldu ve Türk nüfusu %1 yerine %7 olarak gelecek günlerde Suriye'deki Türk varlığı ile ilgili gelişmeleri daha doğru bir açıdan izleyebilmek için bilimsel veriler ışığında bu çalışma ile kamuoyuna sunulmuş oldu.

Giriş

Suriye Türkmenleri ile kastedilen Suriye'yle 20 Ekim 1921 tarihinde imzalanan Ankara İtirafnamesi ile Suriye sınırları içinde kalan ve çoğunluğu Türkmen boylarına mensup olan Türklerdir. Bu çalışmanın amacı, tarihi ve bilimsel veriler ile Suriye Türklerinin gerçek durumunu, yerleşim alanlarını, coğrafyalarını, karşı karşıya kalmış oldukları baskıları ortaya koymaktır.

Suriye'deki Türk nüfusu birçok yabancı kaynak tarafından görmezlikten gelinmekte veya yok sayılmaktadır. Örneğin ABD Dış İşleri Bakanlığı Suriye Türklerinin oranını % 1 olarak vermektedir.1 Benzer şekilde C.H. Bleaney de Suriye'deki Türklerin, ülke nüfusunun %1,2 ile %3 arasında olduğuna dair tahminlere yer vermektedir.2 İşin daha vahimi 1983 yılında Türkiye Cumhuriyeti Şam Büyükelçiliği tarafından hazırlanan bir raporda da ülkedeki Türklerin, toplam nüfusun %1'ini oluşturdukları ifade edilmektedir.3

Suriye'deki Türkler üzerine kamuoyunu bilgilendirecek ilk çalışmayı kaleme alan Prof. Dr. Mustafa Kafalı, Fransız işgali döneminde Suriye'deki Türklerin sayısının 500.000'den fazla olduğunu, 1973 yılında ise Türkçe konuşan 300.000 Türk olduğunu belirtmiştir.4 Elinizdeki çalışmanın ilk yapıldığı 1995 yılı itibarı ile Suriye'nin toplam nüfusu 14,171.000 iken Suriye'deki Türkçe konuşan ve tespit edebildiğimiz Türk nüfus 1 milyon civarında idi ve çalışmamızda Türkçe konuşmayan Türkmenler dikkate alınmamıştı.5

Şandır da Suriye'deki Türk nüfusunun 1.5 milyon olduğunu, PKK-KDP ittifakının Suriye'nin kuzeyinde işgal etmeyi hedeflediği coğrafyanın önemli bir bölümünün Türklerin yaşadığı coğrafya olması önümüzdeki dönemde Suriye'de Türk/Türkmen meselesini Ankara'nın gündemine daha ağır bir şekilde oturmasına neden olacaktır. Bundan dolayı, Türk kamuoyunun Suriye'deki Türk varlığı ile ilgili bilimsel ve nesnel bilgiye sahip olması, önümüzdeki dönemde Suriye'deki gelişmeleri daha doğru bir açıdan ve bilgiye dayanarak izlemesi için bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

Suriye'de Türk Tarihi

Suriye bölgesi kaynaklarda değişik adlarla anılmıştır. Suriye adı ilk kez Yunan metinlerinde görülmüş; Roma Yönetimi tarafından eyalet adı olarak kullanılmıştır. Arap kaynaklarında önce Şam ve Dımaşk, sonra Bil-ad Şam veya El-Şam olarak isimlendirilmiştir.6

Türklerin bugünkü Suriye topraklarındaki varlığı 1071 öncesinde başlamıştır. Suriye'ye ilk Türkmen gruplarının gelişi 9. Yüzyılda Tolunoğulları'ndan Ahmed Bey'in bölgeyi idaresi altına almasıyla başlamıştır. Kendini Kürt, Arap gibi başka ırktan sayanların da dâhil edilmesiyle bu sayının daha da yükseleceğini iddia etmektedir.7 (Bu konuda saha araştırması da yapan ORSAM'ın raporlarına göre Suriye'de 1.5 milyon Türkçe konuşan, 2 milyon da asimile olmuş toplam 3.5 milyon Türkmen vardır.8

Türklerin nüfusunun kesin olarak bilinememesinin nedeni, aynı Kürtlerin nüfusuyla ilgili belirsizlikte olduğu gibi, Suriye Devleti'nin herkesi Suriyeli Arap olarak görmesi ve etnik azınlıkların varlığını kabul etmemesidir. Suriye'nin son 10 yıllık nüfus artış oranı % 33.6'dır. Bu çerçevede Suriye'nin toplam nüfusunun en az % 6.5'nun Türkçe konuşan Türkmenlerin oluşturduğunu göstermektedir. 2012'de Suriye'nin nüfusu 22.530.000'e yükselmiştir. Bu durumda; 2012'de Suriye'deki Türkçe konuşan Türk nüfusunun en az 1,600.000 civarına yükseldiği tahmin edilebilir.

Bu konu akademik öneminin dışında politik bir öneme de sahiptir. Suriye'de Türkler, Suriye'nin diğer üç etnik-mezhepsel grubu

olan Sünnî Arapların yoğun olduğu bölgeler, Nusayrilerin yoğun olduğu bölgeler ve Kürtlerin yoğun olduğu bölgeler ile sınırdaştır. Suriye'de BAAS rejiminin devrilmesinden sonra çıkacak bir iç savaşta bu anılan gruplar etki alanlarını genişletmek için girdikleri mücadelelerde ilk önce Suriye Türklerini hedef alacaklardır.9

10. Yüzyılda Türk egemenliği Akşidliler ile devam etmiştir. Suriye coğrafyasına büyük Türk boylarının gelmesi ise 11. Yüzyıldan başlayarak 19. Yüzyılın sonlarına kadar devam etmiştir. Türklerin Suriye'deki en büyük kolu Oğuzlar olup Türkmen adı ile anılırlar. Suriye coğrafyasında Memlukluların devamı olan Türkler ve daha sonra Kafkasya bölgesinden gelen Kıpçak boyları da mevcuttur.

Bölgedeki Türk yerleşimi tarihi seyir olarak dört dönemde tamamlanmıştır. Bu dönemler: Selçuklu, Memluk, Osmanlı ve devamında Osmanlı-Rus Harbi sonrası Kafkasya/Dağıstan bölgesinden gelenler olarak tasnif edilebilir. Aşağıda bu yerleşimin kısa tarihi seyri incelenecektir.

Suriye Selçukluları Dönemi

Türklerin bugün ki Suriye coğrafyasına ilk olarak gelişi 9. Yüzyılda Abbasiler zamanına rastlar.10 Selçuklular 1040'daki Dandanakan Meydan Muharebesini kazandıktan sonra Anadolu, Kafkaslar ve Ortadoğu içlerine doğru ilerlemeye başlamışlardır.11 Bu ilerleme sonucunda birçok Türkmen oymağı da Hanoğlu Harun komutasında bugünkü Suriye'nin kuzeyine bilhassa Diyarbakır bölgesine yerleşerek Bizans'a akınlar yapmışlardır.12 Bu sırada Halep'te hüküm süren Arap emiri Atiye, yeğeni Mahmut tarafından sıkıştırılınca Hanoğlu Harun'dan yardım istemiştir. Harun bu isteği kabul ederek Halep bölgesine yerleşmiş ve Mirdasoğulları'na yardım etmiştir. Mirdasilerin akıncı Türk boylarıyla güçlendiğini gören Mısır Fatimi halifesi Mustansır bundan endişe ederek Türkmen boylarının buradan uzaklaştırılması için emir Mahmud'a mektup göndermiştir. 13

Hanoğlu Harun'un ölümünden sonra da Afşin ve Sanduk beyler komutasındaki akıncı Türkmenler bu bölgeye sürekli akınlar düzenlemişlerdir. Türkmenlerin Suriye bölgesindeki asıl iskanı 1069-70 yılında Söklü, Kurlu (Kızlı) ve Atsız beylerin üç bin çadırla gelerek Fatimi Devleti'nin hükümeti altında bulunan Filistin bölgesindeki Remle şehrine yerleşmeleriyle başlar. Sonra da bölgeye Yavgıyye veya Nâvekiyye (Yabgulular) Türkmenlerinin geldiğini görmekteyiz. Bu sırada Malazgirt Meydan savaşı olmuş ve Selçuklular kuzeyde iyice güçlenmişlerdir. Kurlu beyin ölümünden sonra Atsız bey bütün Suriye'yi ele geçirerek Mısır önlerine kadar gelmiş, fakat Mısır'ı fethedemeyince Suriye'ye dönmek zorunda kalmıştır.14

Caber Kalesi

Sultan Melikşah tarafından görevlendirilen Tutuş, Halep hariç Hama, Humus ve Şam'ı ele geçirmiştir. Bundan sonraki Türkmen yerleşimi Kutalmışoğlu Süleyman Şah'ın Arap Mirdasi emiri Müslim'i Halep yakınlarında yapılan Kurzahil muharebesinde yendiği günlerin sonrasına rastlar. Böylece Suriye Selçuklu Devleti fiilen kurulmuştur.

Tutuş'un 1095 yılında Berkyaruk Savaşı'ını kaybederek ölmesi üzerine oğullarından Rıdvan Halep'te; Dokuk Şam'da müstakil olarak hareket etmişlerdir. İki kardeşin birlikte hareket etmemeleri sonucunda Halep Artukoğlu İl Gazi'nin; Şam ise Tuğtekin'in eline geçmiştir.15

Selçuklu ve Memluklu dönemlerinde bu bölgeye Yıva, Bayat, Avşar, Beğdilli, Döğer, Bayır-Bucak ve Teke boylarının yerleştiği bilinmektedir.16 Türk ananesine uygun olarak Şam'da Lema'ât ve Divân sahibi Fahru'd-din Irâkî'nin tekke kurmakla görevlendirildiğini; Batınî dervişlerden Burak Baba, Süleyman Türkmanî ve Şeyh Ali gibi şahsiyetlerin bu bölgelere yerleştiğini hatta bu bölgede ahi teşkilatlarının kurulduğunu ve saz şairlerinin bulunduğunu Köprülü'den öğrenmekteyiz.17 Bu sosyal yapı bize buralarda kuvvetli bir Türkmen tesirinin olduğunun göstergesidir.

Suriye'de Türk Atabeylikleri Dönemi

Suriye Selçukluların zayıflaması sonucunda bölgede iki Atabeylik görmekteyiz. Tuğtekin'in ölümünden sonra yerine geçen oğlu Tâcü'l-Mülûk Börü'ye nispetle Börüliler de denen ailenin Şam'da ; Halep valisi Aksungur'un oğlu İmâmüddin Zengî'ye nispetle Zengîliler de denilen ailenin Musul ve Halep civarında hüküm sürdüğünü görmekteyiz. Bu dönemde Yaruklu Türkmenlerinin Musul Atabeylerinin yanında yer alarak 1154 yılında Şam Atabeyi Mücîrüddin Abak'ı yenmişlerdir.18 Musul Atabeylerinden sonra 1174 yılında bölgedeki tek güç Türkmenlerden oluşan hassa ordusuna sahip bulunan Eyyubîlerdir. Selahattin Eyyubî zamanında Türkmenler iyice güçlenmiş hatta emir makamına kadar gelmişlerdir.

Suriye'de Memluklu Dönemi

Selahattin Eyyubî'nin ölümünden sonra bölgeye Memluk Türk Devleti hâkim olmuştur. 1250 yılında kurulan Memluklu egemenliği Yavuz Sultan Selim (1512-1520) tarafından 1517 yılında fethedilene kadar varlığını sürdürmüştür.19 Kuzeyde, Anadolu Selçukluları Moğollarla 1243 yılında yaptıkları Kösedağ savaşını kaybedince, Moğollar bilhassa Kayseri ve Sivas bölgesindeki Türkmenleri sindirmeye başlamışlardır. Bu bölgedeki Türkmenlerin büyük bir kısmı (40.000 çadır) Memluk Sultanı Baybars zamanında Suriye bölgesine yerleşmiştir.20 Suriye'ye iyice yerleşen Türkmenlerin kuzeyde oturanlarına Halep Türkmenleri güneyde oturanlarına Şam Türkmenleri denmektedir. Şam Türkmenleri, İlhanlı hükümdarı Ebu Said Bahadır Han'ın ölümünden sonra çıkan kargaşadan yararlanarak 1337 yılında Elbistan ve civarında Dulkadiroğlu beyliğini kurmuşlardır. Şam Türkmenlerinin Bozok kolunun daha sonra Yozgat bölgesine de yerleştiğini görmekteyiz.

14.yüzyılda Memlukluların coğrafyasını Mısır, Suriye, Anadolu'nun güney bölgeleri ve Arabistan'ın bir bölümü oluşturmaktaydı. Bu dönemde Suriye sahasına hâkim dil konumunda olan Türkmence'nin Kıpçakça'nın altı katmanı olarak kaldığını; karışık dilli eserler yazıldığını; hatta Araplara Türkçe öğretmek amacıyla başta bu dönemde yaşayan ünlü Arap filologu Ebu Hayyân'ın Kitâbü'l-İdrâk adlı kitabı da dahil olmak üzere pek çok gramer ve sözlük yazıldığını bilmekteyiz.21 Ebu Hayyan, Kitâbü'l-İdrâk adlı eserinde Memluk havzasında iki Türk boyunun adı geçmektedir. Bunlardan biri Kınık diğeri de Çepni'dir. Eserde ayrıca otuza yakın Kıpçak boy adı da geçmektedir.22

Suriye'de Osmanlı Devleti Dönemi

1514 Çaldıran ve 1516 yılındaki Mercidabık meydan muharebelerinden sonra bölgede Osmanlı hâkimiyeti kurulmuştur. Ancak bölgedeki aşiretlerin Safevî ve Osmanlı arasında saf değiştirmeleri ancak Kanunî'nin 1534 Bağdat seferiyle ortadan

kalkmıştır.23 Osmanlı İmparatorluğu zamanında Suriye bölgesi Şam (Dimaşk), Halep, Trablus (daha sonraki ismi Beyrut) ve Sayda (daha sonraki ismi Akka) olmak üzere dört eyaletten yönetilmekteydi.24 Osmanlı hâkimiyeti sırasında önce 1603-1607 yılları arasında bölgenin Celâlî isyanlarından etkilendiğini görmekteyiz.25 Sonrasında 17. Yüzyılın ortalarına doğru bölgeyi Arap kavimlerinden önce Şamarlar daha sonra da Anazalar işgal etmişlerse de Kuzeye çekilen Türkmenler bilhassa Boz-Ulus ve Beğdilli Türkmenleri bu işgalden fazla yıpranmayarak tekrar Güney'e inmişlerdir.26

17. Yüzyılın sonrası bölgeye-bilhassa Rakka'ya-Anadolu'dan Türkmen aşiretlerinin göç ettiği görülür.1833 yılında bölge Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın yönetimine verilmiştir. 19. Yüzyılın sonlarına doğru 93 Osmanlı-Rus Harbi sonrasında Kafkasya'dan bir grup muhacirin Suriye'nin güneyindeki Kuneytra'ya diğer bir grubun da Rakka'nın kuzeyine yerleştirildiklerini görmekteyiz.27

Suriye'de Fransız İşgali Dönemi

I. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan Osmanlı Devleti bugünkü Irak ve Suriyede'ki topraklarının tamamını 1916 yılında İtilaf Devletleri'nin kendi aralarında gizlice yaptıkları Sykes-Picot antlaşması gereğince bırakmak zorunda kalmıştır. Bu antlaşmaya göre Fransa; Suriye ve Lübnan topraklarını; Büyük Britanya ise Irak, Ürdün, Filistin ve Arabistan topraklarını mandaları altına almışlardır.Türkiye'nin bugün Irak ve Suriye ile olan sınırları ise 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Antlaşması'nın 3. Maddesinde belirlenmiştir.28

I. Dünya Savaşı sonrası imzalanan Mondros Mütarekesi'nin sonucunda Fransızlar Antakya dâhil Suriye'nin kıyı şeridini işgal ederken, İngilizler ise Suriye'nin geri kalanını işgal etmişlerdir. Burada şunu özellikle belirtmek gerekir ki Arapların bir kısmı Fransızlarla bir kısmı da İngilizlerle ortak hareket ederek pazarlıklar yaparken Türkmenler hemen Halep ve Lazkiye bölgelerinde müdafaa kuvvetleri kurup işgalcilere karşı savaşmışlardır. Bölgede Fransız işgali başladıktan sonra İbrahim Hannanu'nun önderliğinde Halep ve civarında direnişe katılanların yönlerini Türkiye'ye çevirdiklerini, hatta Türkiye ile birleşme fikirlerinin atıldığını Umar kaydetmiştir.29 Yine Halep'teki direniş hareketinin Ankara hükümeti tarafından desteklendiği, tıpkı Anadolu'daki gibi Kuvvâ-i Milliye birliklerinin kurularak savaştıkları bilinmektedir.

Khoury'a göre Hannanu yakalandıktan sonra mahkemede Ankara Hükümeti'nin emriyle askerî harekatlar yaptığını söylemiştir. Fakat Ankara Antlaşmasıyla yapılan yardımların kesilmesi sonucu ihanete uğradıkları hissine kapılan milliyetçi çevreler yüzlerini Şam'a çevirmişlerdir30 İngilizler Şerif Hüseyin'in oğlu emir Faysal'ı 7 Mart 1920 tarihinde Suriye kralı ilan ettirince, San Remo Antlaşması gereği ülkenin manda idaresi verilen Fransızların komutanı Gouraud da 1 Eylül 1920'de Büyük Lübnan Devleti'nin kuruluşunu ilan etmiş ve Emir Faysal'ı yenmiştir.

Suriye'deki manda yönetimi ülkede 1946 yılına kadar hüküm sürmüştür. Bu süreçte Fransızlar, savaş sırasında yükselen Arap milliyetçiliğine karşı böl ve yönet ilkesi gereği Nusayriler ve Dürziler başta olmak üzere dinî azınlıklara pek çok imkân sağlayarak bir nevi özerklik sağlamış, bu amaçla birçok uygulama başlatmışlardır. Bu uygulamaların en önemlileri arasında Dağlık Lübnan'ın sınırlarını genişleterek burada Marunî Hıristiyanların egemen oldukları bir devlet kurmak; ülkenin güneyinde yoğunlaşan Dürzîler ve kuzeybatısında yoğunlaşan Nusayrîler için özerk bölgeler tahsis etmek; Suriye ordusunda Nusayrî, Dürzî ve İsmaillilere daha çok yer vermek gelmektedir. Böylece Sünnî Araplara karşı bir denge oluşturulmaya çalışılmıştır.31

Fransızların 1936 yılında Vionet antlaşması ile Suriye'ye bağımsızlık vermek istemesi üzerine Türkiye'de 1920 Ankara itilafnamesi uygulamaya konulmuş ve uzun çabalar sonucu o tarihlerde Sancak adı ile anılan Hatay vilayeti Türkiye'ye katılmıştır. Suriye 1941 ve 1945 yılları arası İngiltere ve Fransa'nın ortak işgali altında kalmış, İngiltere, Filistin ve Ürdün'ü içine alan bir Haşimî hanedanlığı peşinde koşmuşsa da bunu başaramamıştır. Neticede burada barınamayacaklarını anlayan işgal kuvvetleri Suriye'yi boşaltmışlar, Suriye 17 Nisan 1946'da bağımsızlığına kavuşmuştur.

Bu bağımsızlık anladığımız mânâda bir bağımsızlık değildir. Çünkü ülkede bağım-

sızlık yanlıları ve Arap Birliği taraftarları sürekli mücadele içinde olmuşlardır. Bu mücadele 1948-49 İsrail Savaşı sonucu gittikçe şiddetlenmiş ve ülkede ihtilaller dönemi başlamıştır. Sırasıyla 30 Mart 1949, 14 Ağustos 1949 ve 19 Ağustos 1949'da darbeler olmuştur. Son darbeyi yapan Türkmen Albay Edip Çiçekli'nin dönemi Suriye için yeni bir dönem açmış, Nusayri ve Dürzilere tanınan muhtariyetin izlerini silmiştir 32

Çiçekli 1952'de bütün partileri feshederek Arap Kurtuluş Hareketi (Partisi)'ni kurmuş,1953 Temmuzu'nda da kendini Cumhurbaşkanı seçmiştir. Çiçekli'nin Irak tehdidi üzerine ülkesini korumak amacıyla gönüllü olarak sürgüne gitmesinden sonra başkanlığa 1954'te Haşim el-Et-tasi, 1955'te de Şükrü el-Kuvveti geçmişlerdir.33

Bu dönemde İngiltere ve Türkiye'nin ısrarlarına rağmen Suriye Bağdat Paktı'na girmemiş, aksine Mısır ve Suudi Arabistan'la görünürde İsrail'e karşı-fakat Türkiye'yi kapsayan-bir askeri antlaşma imzalanmıştır.34 Suriye 28 Eylül 1961 İhtilaline kadar 3 yıl Mısırla birleşmiş, daha sonra ayrılmıştır. 1963, 1966'da yapılan ayaklanmalar ve ülkenin 1967 yılında İsraille yaptığı Altı Gün Savaşlarında yenilerek Golan Tepelerini kaybetmesi sonucunda huzursuzluk artmış ve 1968'de Hafız Esad bir darbeyle iktidarı ele geçirmiş,1969'da geçici anayasa kabul edilmiştir. Mart 1971'de Hafız Esad Cumhurbaşkanlığına gelmiştir. Hafız Esad döneminde Mısır, Libya ve Sovyetler Birliği ile ilişkiler artırılmış, Baas Partisi içindeki komünistlerin teşvikiyle Sovyetler Birliği'yle hem "İktisadi ve Teknik Yardım Antlaşması" hem de "Askeri İşbirliği Antlaşması" imzalanmıştır. Böylece Suriye, Sovyetlerin Ortadoğu'daki önemli müttefiklerinden birisi konumuna gelmiştir.

Suriye'de Türklerin Sosyal ve

Ekonomik Durum

Suriye Türkleri, Mondros Mütarekesinden buyana sürekli baskı altında yaşayan bir halk olmuştur. Rejimler değişse de Türkler üzerinde sistemli ve sürekli baskı değişmemiştir. Türklere yönelik baskının iki nedeni vardır. Birincisi Türklere Türkiye'nin potansiyel ajanı olarak bakılmıştır. İkinci neden ise eski egemen sınıfı oluşturmalarının intikamı alınmak istenmiştir.

Bu baskıların neticesinde Suriye'deki Türkler genel itibarıyla ekonomik bakımdan fakir ve kültür seviyeleri düşük tutulmak istenmiştir Bu baskılara rağmen Türkler büyük gruplar halinde yaşadıkları bölgelerde milli kimliklerini bir dereceye kadar muhafaza edebilmişlerdir. Küçük gruplar olarak yaşadıkları bölgelerde ise Arap çoğunluğun içerisinde Araplaşma eğilimi göstermişlerdir. Bleaneye göre, bunun sebebi Türklerin Arapların çoğu gibi Sünnî olmaları ve dağınık yaşamalarıdır. Ayrıca kendi kimlikleri altında örgütlenememeleri ve Türkiye'nin Suriye'deki Türklerle ilgilenmemesi de buna etki etmiştir.35

Osmanlılar zamanından beri Suriye'de diğer bir azınlık olan Ermenilerin şehirlerde belirli semtlerde, şehir dışında ise birbirlerine yakın köylerde oturmaları, bellekleri Türklere nazaran daha kuvvetli olarak korumalarına neden olmuştur. Bugün dahi genç, ihtiyar her yaşta Ermeniler Türkçeyi bilmekte, hatta kendi aralarında olan konuşmalarında Ermeniceyi tercih ederlerken maalesef Türklerin bir kısmı âdetlerini, ananelerini hatta asıllarını unutmuş haldedirler. Şehirlere yerleşen Türklerin ise bir nesil sonra Türkçeyi unutup öğrenmeye de gayret etmedikleri görülmektedir.

Rakka bölgesindeki Kullar Obası adı verilen bir Barak obası tamamen Araplaşmıştır. Budaklar ise Arapça öğrenerek Türk dilini unutma derecesine gelmişlerse de Türk adet ve geleneklerini uygulamaktadırlar.

Türkmenleri Araplaşmaya zorlayan sebepler arasında, Birinci Dünya Savaşı sırasında parçalanan Osmanlı İmparatorluğu'nun Ortadoğu'daki siyasi varisleri olan İngiliz ve Fransızlar tarafından Araplara aşılanan Türk düşmanlığı, Türklerin Arap çoğunluğu içerisinde yaşamlarını devam ettirebilmek için asıllarını gizleyerek Araplaşma mecburiyetlerinde kalmaları, Suriye hükümetlerinin zaman zaman planlı olarak Türkler üzerine iktisadi, kültürel ve idari baskılar tatbik etmeleri, günlük konuşma dilinin Arapça oluşu,Türk okullarının veya Türkçe öğreten kurumların,Türkçe gazete,mecmua ve kitapların sokulmayışı,Türk radyo neşriyatının uzun seneler boyunca Suriye'den dinlenmemesi veya çok güç olarak dinlenmesi,Türk filmlerinin çeşitli bahanelerle gösterilmemesi,spor ve kültürel faaliyetlerinin olmaması gibi hususlar sayılabilir.

Şehirlerin dışında yaşayan Türklerin büyük

bir çoğunluğu ziraat, hayvancılık ve dokumacılıkla uğraşırlar. Suriye yetkililerin olumsuz tesirleriyle Türklerin ekonomik yapısı daha da kötüleşmiştir. Mesela; Bayır-Bucak Türkleri orman köylüsü olmalarına rağmen kışın yakacak odun bile sağlayamaz duruma gelmişlerdir. Tütün yetiştiriciliği de nakliye ve hastalık gibi sebeplerle kar getiremeyince bu bölgenin Türkleri ağır işlerde geçici işçi olarak çalışmaya başlamışlardır. Zar zor iş bulabilmenin tek şartı da Türkçe konuşmamak ve hükümete bağlılık yemini etmekten geçmektedir. Tütün üreticiliğine başlamışlarsa da hükümetin bu ürünü çok ucuz fiyata alması sonucu bundan da bir gelir sağlamamışlardır. Bölge dağlık ve ormanlık olduğundan çok az miktarda buğday ve arpa yetiştirilmekte, hayvancılık ise küçük kümes ve ahırlarda yapılabilmektedir.

Halep bölgesinde oturan Türklerin durumu daha önceden iyiyken uygulanan toprak reformu sonucu Türkmenlerin elinde büyük araziler kalmamıştır. Devlet tarıma verdiği kredi kullanımını konusunda da Türkmenlere zorluk çıkarmaktadır.

Şam bölgesindeki Türkler de geçimlerini ziraatla sağlamaktadırlar. Kuneytra bölgesindeki Türkler ise 1967 İsrail savaşından sonra ev ve topraklarını kaybederek Şam ve Halep gibi büyük şehirlere göçmek zorunda kalmışlardır. Büyük şehirlerde

yaşayan ve esnaflık yapan Türkler ise ancak ailelerini geçindirebilmektedirler. Türkiye'de veya başka yabancı ülkelerde yüksek öğrenim yapan Türkler ise Suriye'de iş bulamamaktadırlar.

Suriye'nin Türkmenleri Sindirme Politikası

Suriye Türkler karşısında sistemli olarak Araplaştırma politikası uygulamıştır. Yoğun baskılar sonuç almış, Ankara'nın da ilgisizliği neticesinde Türkler örgütlenmemişlerdir. Hatay'ın anavatana katılmasından sonra Suriye'de Türkler üzerindeki baskı daha da artmış, Türkiye'ye gitmek isteyen Türklere pasaport verilmemiş, gizli olarak Türkiye'ye gelenler ise vatandaşlıktan çıkartılarak malları gasp edilmiştir.

Okulların Arapça eğitim yapması kültürlerine bağlı olan Türklerde okumaya karşı bir isteksizlik doğurmuştur. Türkiye'de okumak isteyenler ise ancak bir başka Arap ülkesinden Türkiye'ye geçiş yapabilmektedir.

Suriye'de Türklerin en tabii hakkı olan seçme ve seçilme hakları türlü bahanelerle kısıtlanmıştır. Hafız Esad zamanı da toprak reformu adı altında Türklere ait topraklar devletleştirilerek buralara Arap nüfus yerleştirilmektedir. Mesela Lazkiye bölgesindeki Kaynarca, Çabıtlı, Kandilcik, Belveren, Çanacık, Karaağıl, Gündeşli, Kasap, Çolturman, Halep bölgesindeki Zeyyatlı, Karun, Mahzenli, Yaşlı, Çatalviran, Kurtviran, Medene, Şeyhyahya, Camusviran, Dedenoğlu, Kurudere ve Kırkmağara, gibi köyler önceden Türklerle meskun iken bugün bu köylerde Araplar oturmaktadır.

Yine son zamanlarda Türkçe köy isimleri de değiştirilerek Arapçaya çevrilmektedir. Bu isimlerden sonra Lazkiye bölgesindeki Türkmen köylerinden İsabeyli (İseviye), Elmalı (Tuhafiye), Turunç (Ummutuyur), Kebeli (Rabia), Gebere (Ravda), Ablaklı (Beytiablak), Saldur (Samire), Ağcabayır (Elbeyda), Kolcuk (Durra), Şeren (Helve), Gökdağ (Elhadra), Halep bölgesindeki köylerden Taşatan (Merma elhacer), Buzluca (Selce), Taşkapı (Babı Ihacar), Mazıcı (Amiriye), Kaklım (Nazha), Sekizler (Musmine), Alıcı (Talatiye), Taşlıhöyük (Telilcemal), Çobanbey (Elrai), Devehöyük (Tellihava), Kapveren (Eserriye), Kocalı (Musinne), Sipahiler (Elfersan), Arapçördük (Eyyubiye), Havahöyük (Telilhacar) ismini almıştır.

Bugün Suriye'ye diğer lisanlardaki basın organlarında olduğu gibi özel şahıslara ait Türkçe gazete ve neşriyatın sokulması kesinlikle yasaktır. Büyükelçilik ve konsolosluklar dışında, hatta Türk vatandaşlarının dahi Türkiye'deki yakınları tarafından posta ile gönderilen kitap, mecmua gibi Türkçe neşriyat posta idaresi tarafından sahiplerine verilmemekle birlikte ve imha edilmektedir.

Suriye'nin bugün uygulamakta olduğu diğer bir politika da sınır bölgelerindeki Türkleri geri çekerek 10 km.'lik bir kuşak dâhilinde Arap köylüleri yerleştirmek için yapmış olduğu çalışmadır. Suriye'de uygulanan sıkı rejim neticesinde Türkmenlerin Büyükelçilik ve konsolosluklarla temasları kesilmeye veya en azından asgariye indirilmeye çalışılmaktadır. Suriyeli idarecilerin hışmından korkan Türkler, başlarında dert açmamak için mümkün olduğu ölçüde

resmi görevlilerle temastan kaçınmak zorunda bırakılmışlardır.

Suriye'deki idarecilerin Türk kelimesini duymaya adeta tahammülleri yok gibidir. Tarih derslerinde de sözde Osmanlı emperyalizmi anlatılmaktadır. Ayrıca Türkler kasıtlı ve bilinçli olarak İsrail ile yapılan savaşlarda cepheye sürülmüş, böylece zayiat verdirilerek nüfuslarının azaltılmasına çalışılmıştır. Türklerin rahatsız oldukları bir diğer konu da örf ve âdetleri gereği düğün, nişan ve bayramlaşma gibi bazı törenlerin yasaklanarak baskı altında tutulmak istenmeleridir.

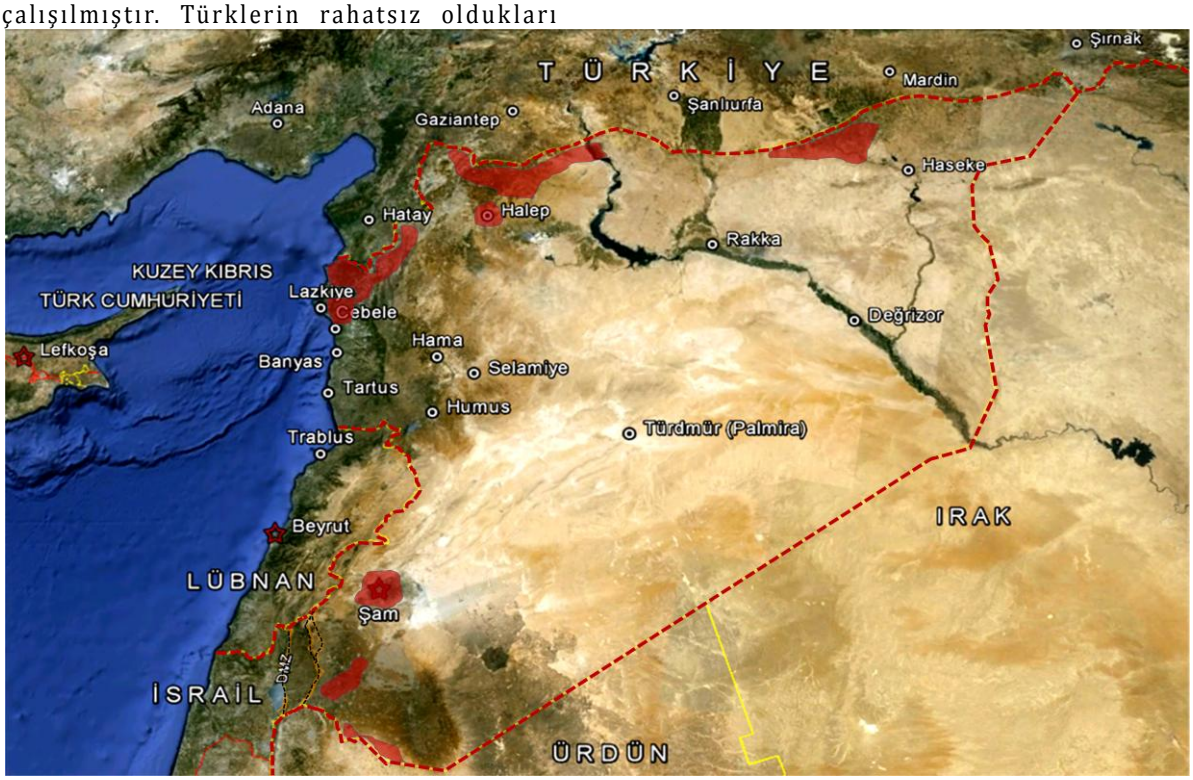

Halep Bölgesi

Suriye'de Türk Yerleşim Merkezleri

Bugün Suriye'de yaşayan Türkler Lazkiye ve Halep olmak üzere iki ana bölgede yerleşmişlerdir. Ayrıca Şam, Humus'da ve Humus- Hama-Tartus arasındaki üçgende güney Suriye'de Suveyda, Daraa ve Nava bölgesi de dâhil olmak üzere diğer bölgelerde de küçümsenmeyecek bir Türk nüfusu vardır.36 Suriye'deki Türklerin yerleştikleri bölgeler ve yer adları de ciddî çalışmalar yapılmıştır. Çakar ve Erol 290 yer adı tespit etmiştir.37 Burada unutulmaması gereken bir husus da Türkçe yer adlarının büyük bir kısmının Arapça'ya benzetildiği veya değiştirildiğidir. Nitekim Çakar'ın 16. Yüzyılda 584 yer adını tespit edip bugün Erol'un sadece 290 tanesine ulaşması da bunun bir sonucudur38.

Türkiye'nin güney sınırları ile Fırat üzerindeki Rakka ve civarını da içine alan Kuzey bölgesidir. Osmanlı Devleti parçalanmadan önce Antep, Urfa, Hatay gibi Türk nüfus bölgelerinin idare merkezi Halep'ti. Bugün de Halep, Türkmenlerin çoğunlukta olduğu Kurtdağı, Azaz, Bab, Münbiç ve Carablus gibi bölgelerin idare merkezidir. Halep halen birçok Türk mimari ve sanat eserinin bulunduğu ve sokaklarında halen Türkçenin konuşulduğu bir şehir görünümündedir.

T.C. Başbakanlık Arşivlerinde bulunan Tapu Tahrir Defterlerine göre XVI. yüzyılda Halep Sancağı'na bağlı olan 19 nahiyedeki 983 yer adından 584 adedinin Türkçe olduğu tespit edilmiştir. Yine bu defterlere göre bölgede bu yüzyılda Salur Türkmenlerin-

den 2000 hane; Çoğun Türkmenlerinden 827 hane olduğu bunun da 20.000 kişilik bir nüfusa denk geldiği bilinmektedir.39 40 1906 yılında yayınlanmış olan Halep Vilayeti Salnamesinde şehrin nüfusunun 116.248 olduğu ve bu nüfusun da 80.113'ünün Müslüman olduğu görülmektedir. Bu Müslüman nüfusunun en azından yarısının Türkmenlerden oluştuğunu söylemek doğrudur.1928 yılında Halep'te Osmanlıca olarak Vatan Gazetesi de basılmıştır.41 Şehirde Türk mevcudiyetini gösteren diğer bir delil de anılan salnamede yer alan Türkçe mahalle isimleridir: Hamidiye, Aziziye, Selimiye, Akyol, Altunboğaz, Oğulbey, Badıncık, Balıbulgur, Tatarlar, Karaman, Çukurcut, Çukurestal, Hamzabey, Hansebil, Haraphan, Şakirağa, Şahinbey, Saçlıhan, Farfara, Kazasker, Kilise, Küçükkilise, Mahmutbey, Müstadembey, Harundede.

Halep, Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrıldıktan sonra şehirde önemli bir ölçüde Türkmen topluluğu bulunmakta idi; daha sonraları ise Azaz, Bap, Münbiç, Carablus gibi bölgelerdeki köylerden Halep'e gelerek yerleşenler olmuştur. Sayıları kesin olarak bilinmemekle beraber Halep'te 2012 itibarıyla 320.000 Türkün yaşadığı tahmin edilebilir.

Kurtdağı Kazası

Bu bölgedeki Türk Köyleri Hatay ilimizin doğusundaki ve önce Gaziantep sonrası Kilis ilimizin güneyinde yer alan Türk köylerinin devamı niteliğindedir. Bu köyler şunlardır: Deliosman, Bindirek, Velidli, Delioba, Güverde, Tepeköy, Pullu, Solaklı, Atamanlı, Aliviran, Firfirik, Meydanlı, Alemdar, Çakmak, Küçükçakmak, Çobanlı, Mamalı, Çençeli, Çarkıtlı, Çatalkuyu, Küçüksolaklı, Öksüzlü, Göbekköy, Dağobası, Şeyhlerobası, Dikobası, Mağara, Baliköy, Beğobası, Mahmutoba, Kaleköy, Ziyaretköy, Serencik, Aşağı ve Orta Oba, Saklaya, Alibeğ, Karışık, Konak, Hıdırlı, Çolaklı, Sağıroba, Kurugöl, Kaşuşatı, Bebeuşatı, Kurtuşatı, Alkanlı, Duraklı, Alıcı, Kızılbaş, Küçükkargın, Belen, Nazuşağı, Meydanlık, Çorbacıoğlu, Anbarlı, Dervişoba, Küçükatamanlı, Kadıköyü, Mamalıuşağı, Sarıuşağı, Kantarlı, Birincili, Kantara, Mebedli, Çömezli, Alicura, Hacıkasımlı, Arslanköyü, Satıuşağı, Kışla, Selçuk, Çakallı, İnkale, Aşağıkışla, Dargüney, Subaşı, Çolaklar, Karabaş, Hacıhasanlı, Aşağıçobanlı, Kuranköy, Kocaman, Şeyhabdurrahman, Gazi, Gümüşburç, Yalçıngöz, Hacılar, Aceli, Hacıiskender, Kurtkulağı, Karatepe, Kersentaş (Nahiye merkezi), Barut, Burç, Gaziler, Çadırköy, İskanköy, Celeme, Eskiceleme, Gölbayırı, Yukarıdivan, Aşağıdivan, Mollahalil, Atma ve Tatarhanlı köyleri. Bu köyler Türkiye-Suriye sınırından başlar ve Halep'e kadar uzanan yolun sağında ve solunda yer alır.

Azaz Kazası

Azaz kazası, Kilis ilinin güneyinde bulunmaktadır. Bu bölgedeki Türkmen köyleri şunlardır: İkidam, Dam, Kuzucupınar, Umranlı, Büyükkargın, Arpaveren,

Dikmetaş, Kozcupınarı, Alibeğli, Çimeli, Direkli, Aşağıdam, Kastel, Ziyaret, Katma, Metinli, Aliköy, Sucu, Kefer, Parça, Kefercuş, Havar, Hacar, Nasıhiye, Telbattal, İğdegöl, Kısacık, Telşahin, Ceke, Dudan, Karamezra, Beğdilli, Karaköprü, Yeniyapan, Mırgıl, Şamandıra, Savran, Tuğlu, Kızılmezra, Barak, Keferkani, Telhüseyin, Yelbaba, Elbeğli, Yahmil ve Defterdar köyleri.

Bap Kazası

Bap kazası Halep'in kuzeydoğusunda bulunmaktadır. Bu bölgedeki Türkmen köyleri

Gaziantep hududumuzdaki Elbeyli Kazasından başlayarak Bap kazasına kadar devam eder. Bu köyler şunlardır: Taşlıhorbil, Başköy, Çıldırapa, Şahinmezrası, Rakıplı, Telhamur, Kadılı, Karagöz, Gıdırç, Türkmenbarkı, Silsile, Haliloğlu, Ziyaretköy, Kocaali, Taşkapı, Hacıveli, Mamalı, Kanlıkuyu, Kuruca, Hüyük, Mollayakup, Ayyaşe, Kersenli, Bozluca, Edeabat, Sekizler, Kaklım, Zülüf, Kapıviran, Tepeviran, Elçi, Mazıcı, Arapgördük, Hacıköse,

Tepecik, Tarlın, Beşçurun, Sapviran, Kanlıkuyu, Körhöyük, Kumru, Ulaşlı, Burgaz, Kendirli, Koçali, Kopviran, Surnabat, Mehmetağa, Acemi, Bayraktar ve Mağara köyleri.

Münbiç Kazası

Münbiç kazası Bap'ın kuzeydoğusunda bulunmaktadır. Bu bölgedeki Türkmen Köyleri Gaziantep hududumuzdaki Akçakoylu kazasından başlayarak Münbiç'e kadar devam ederler. Bu köyler şunlardır: Öküzöldüren, Karagöz, Hanefi, Solak, Kındıra, Bozhöyük, Belviran, Çukurviran, Göllü, Sabuncu, Karayakup, Koyunlu, Karataşlı, Kadılar, Çörten, Baltacık, Eşekçi, Kubbetürkmen, Kantara, Mirzaşehit, Küçük ve Büyükaraphasan, Alabaş, Songur, Taşlıhöyük, Kerpiçli, Aktaş, Yılanlı, Çoraklı, Akviran, Osmangeldi, Ballı, Beğviran, Ziyaret, Nafak, Helvacı, Bozheyikziyareti, Dere, İsmailefendi, Ömerbeğ, Akçukur, Yalnızdam, Küçükköy, Öküzgözü, Katma, Sıçan, Kazıklı, Küçük ve Büyükçekmece, Elbeğli, Büyük ve Küçükkaratepe köyleri.

Carablus Kazası

Bu bölgedeki Türkmen köyleri Gaziantep hududumuzdaki Barak kazasından başlayarak Münbiç kazasına oradan da Urfa hududumuzda bulunan Müşritpınarı nahiyesine kadar devam ederler. Bu köyler şunlardır: Carablus (Nahiye), Keklicek, Döğünük, Kakakuyu, Kındıra, Aşağı ve yukarı Taşatan, Çimenli, Yusufbeğ, Kuruhöyük, Buduk, Şeyhahmetli, Akpınar, Debis, Tatlıkuyu, Kösecik, Belmağara, Balaban, Tokar, Dedet, Tokarselemi, Kırata, Avşarbucağı, Hamam, Tavşanköy, Keçici, Köpeklikuyusu, Yılanlı, Domuzlu, Mağara, Karasofu, Küçükmerkez, Karaseki, Yusufpaşakışlası, Keçilikuyu, Nafipaşabahçesi, Sandal, Şaşıköy, Uçkuna, Zormağara, Kuran, Hacıismail, Karakuyu, Doludağ, Gevrik, Yedikuyu, Körpınarı, Alişar, Kopuz, Boztepe, Kertik, Karakılınç, Arslantaş, Köpeksatan, Aşkan, Harapbey, Çelik, Yukarıtaşlık, Kankara, Tepeviran, Domuz, Uzundomuz, Pendir, Göbelik, Avhan, Derindur, Seyfali, Yineyapan, Şeyhler, Ilıcak, Kurtini, Poyrazoğlu, Kumluk, Zırpötek, Meydan, Halilcik, Çakalviran, Toraman, Boğaz, Kuyumcu, Kılınçviran, Arslankuyu, Hahbaköy, Kırat, Kirik, Mağara, Geyikdede, Kula, Karakozak, Fıtık, Bucak, Sarıç, Başkuyu, Eğerli ve Göllü köyleri.

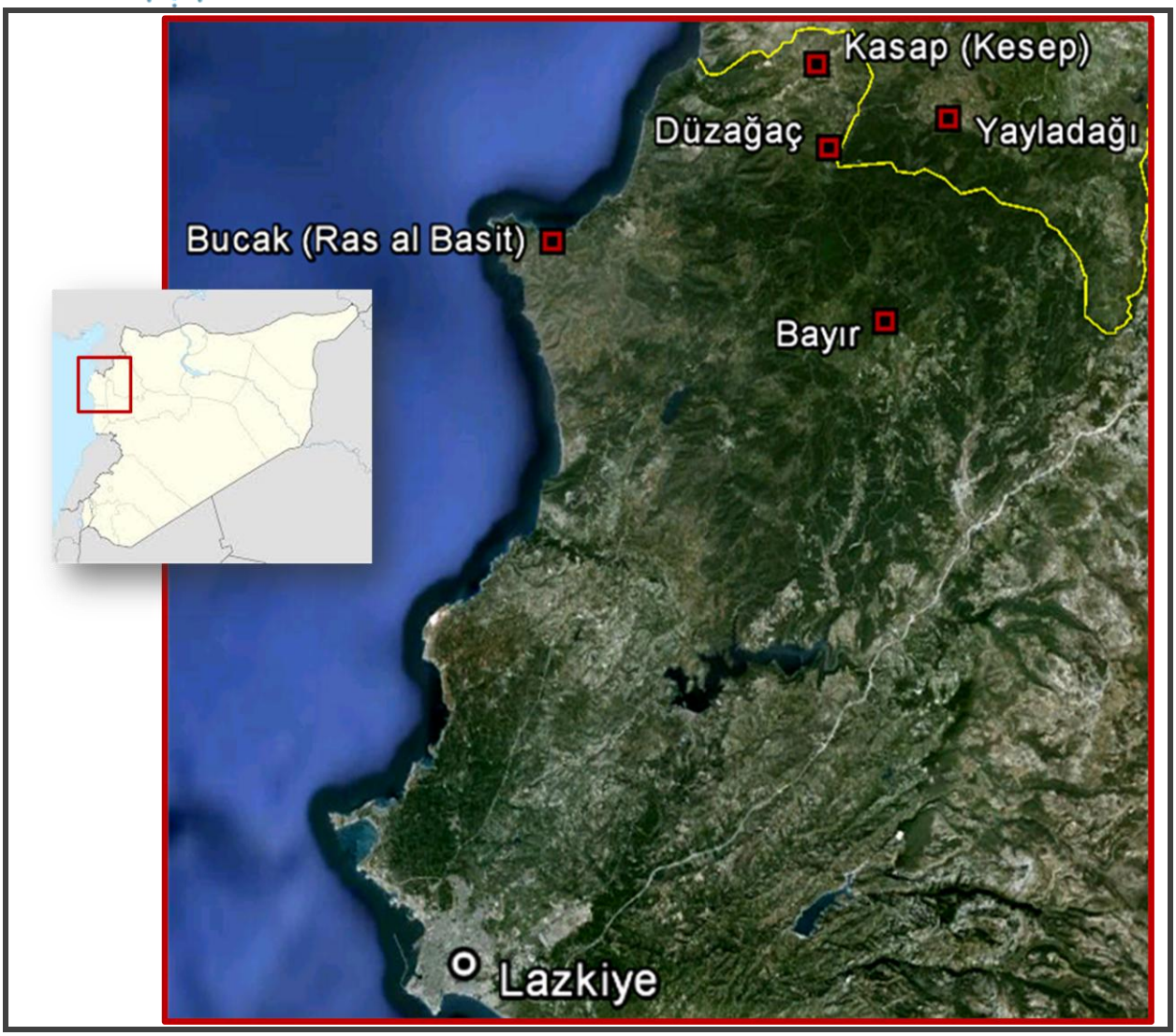

Lazkiye Bölgesi

Suriye'nin en büyük limanı olan Lazkiye şehri bugün Nusayrilerin başkenti diye bilinmektedir. Oysa Suriye Türkmenlerinin önemli bir bölümünü oluşturan Bayır-Bucak Türkmenleri de Lazkiye'de yaşamaktadırlar. Halep Tartus arasındaki bölgede de XVI. yüzyılda sayıları 7 bini bulan Bozok koluna bağlı Özer Türkmenleri'nin yerleştikleri kayıtlarca tasdik edilmiştir.42 Lazkiye 1950'den sonra büyük gelişmeler kaydederek önem kazanmıştır. Bunun üzerine Türkmen köylerinden de hatırı sayılır sayıda insan şehir merkezine gelerek yerleşmişlerdir.

Türkmenler Lazkiye'nin giriş kapılarında, kuzey taraflarında ve diğer bölgelerde yerleşerek, bugün Türkmen Harası, Türkmen mahalleleri denilen yerleşim merkezlerini meydana getirmişlerdir. Ancak köyden şehre göç başlamadan evvel çok sayıda bir Türkmen topluluğu da Lazkiye'de bulunmaktaydı. Aşağıda da isimleri zikredileceği gibi bölgede 265 adet Türkmen köyü tespit edilmiştir.43 2012'de Lazkiye bölgesinde nüfus artışlarıyla birlikte 225-230 bin arası olduğu tahmin edilebilir.

Kesep Nahiyesi:

Kesep, Hatay ilimizin bir sınır kazası olan Yayladağı'nın Güneyinde Lazkiye vilayetine bağlı bir nahiyedir. Kesep eskiden Türkmenlerin yoğun bir şekilde bulunduğu bölge iken, bugün Fransız manda idaresi zamanında yerleştirilmiş olan Ermeniler çoğunluktadır. Bu bölgede yaşayan

Türklerin rivayetine göre Kesep, Türkiye Suriye sınırı çizilirken Fransızlarla yapılan anlaşma gereği,Hatay ilimizin sınırları içerisinde mütalaa edilirken,Ermenilerin

Fransız Hudut yetkililerine rüşvet vermeleri sonucu bugünkü sınırlarımız dışarısında kalmıştır. Çınarcık,İkiz-Oluk, Karaduran, Kabacık, Eski-Ören ve Düzağaç gibi Türkçe köy isimleri buralarda evvelce Türkmenlerin oturmuş olduğunu göstermektedir.

Bucak Nahiyesi

Bu bölgenin yeni ismi Basit'tir. Türkmenlerin oturmakta olduğu köyler şunlardır: Karamustafa, Büyükpınar, Çiçekliyazı, Sazak, Bozoğlan, Ağtaş, Zeytuncuk, Karakoca, Kızanlı, Turunç, Kırca, Kığır ve Damat köylerini içine alan İsabeğli bölgesi.Türkmenlerin oturduğu diğer köyler ise şunlardır: Bodursu, Himmetli, Kızıllı, Bohçaağız, Fakıhasan, Alaca, Karakol, Gümüşhort, Eskikulluk, Dikağa, Süleyip, Burç(Burcuislam), Saraköy, Gergili, Turunç, Şeyhveli, Kantara, Mıllıklı, Kisecik, Mülk, Kuplueski, Karamanlı, Külahlı, Halitli, Çangaralı, Çalkamaklı, Filikli, Kerengül, Karaca, Çamurlu, Camuslu, Baskın, Kıraç, Parmaksız, İskenderli, Zinzif, Bostancı, Meydancık, Avanlık, Acramlı, Çukurveren, Zahreveren, Hamam, Karacücük, Mollamahmudlu, Yalnızçam, Mülek, Hasancık, Kıresat, Deliköy, Kestel, Seğirtali, Hırbettürk, Hırtestürk, Şiran, Elmalı, Ayvalı, Muran ve Emlik köyleri.

Bayır Nahiyesi

Bayır Nahiyesi Bucak nahiyesinin doğusunda bulunmaktadır. Bu nahiyenin merkezi Gebeli (Kebeli)'dir. Bayır nahiyesinde bulunan köyler, Hatay ilimize bağlı Yayladağı ilçemizin hududa doğru uzanan köylerinin devamı durumundadır. Bu köyler şunlardır: Karakise, Moruklu, Kelez, Sallur, Karapınar, Yamadı, Zeytuncuk, Dağdağan, Dereyurt, Ablaklı, Dervişhan, Kolçuk, Kabaklı, Civallık, Kapıkaya, Hıdan Saldıran, Karacaağız, Çukurcak Karaahmet, İsapınar, Ilıcak, Aşağı ve Yukarı Karamanlı, Körali, Kuruca, Başara, Zuveyli, Beytiveli, Hanköy, Kazancık, Mağara, Karacura, Biberli, Ağcabayır, Şambaz, Aynülhamam, Şahmuran, Mağaradere, Şeren, Kapaklı, Hanbektaş, Hıbıtlı, Dırahlı, Ayvalık, Dığmışlı ve Çanlı (Gımam), Kepir, Gebere, Nissibin,Toros, Kametli, Gökdağ, Yumurcak, Çardaklı ,Karabacak, Murtlu sayıları fazla olmamakla beraber,Halep ve Lazkiye bölgeleri dışında da yaşamakta olan Türkler mevcuttur.Bu bölgeler şunlardır:

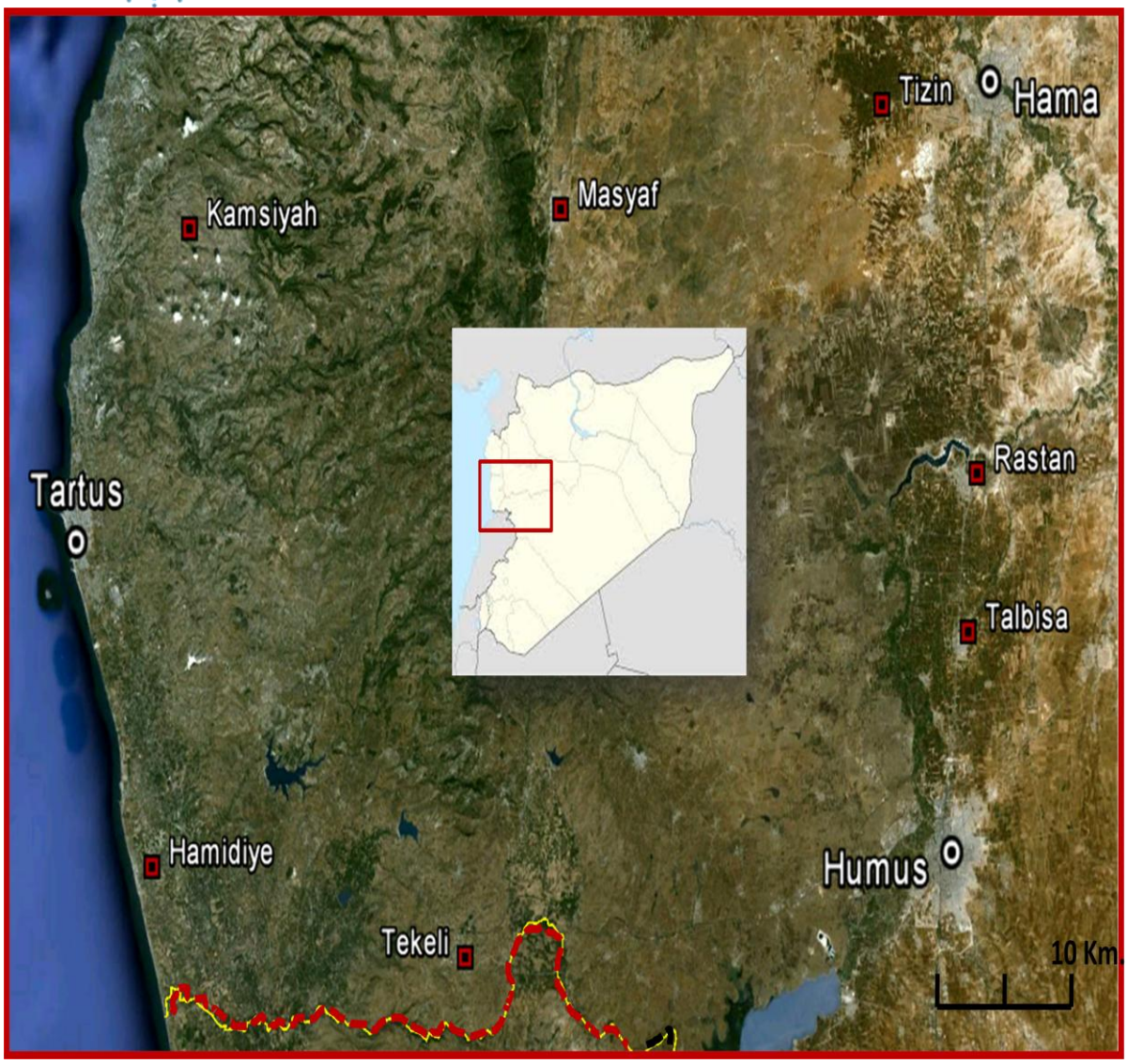

Hama-Humus Bölgesi Türkmenleri

Telkele Bölgesi

Bu bölgeye Suriye'nin Hama-Humus ve Tartus şehirleri ve Lübnan sınırı arasında bulunan kısmıdır. Suriye'nin orta-batısı sayılabilecek bir bölgedir. Türkmenler genellikle Humus şehrinde yaşamaktadır. Fakat Hama şehrinde de önemli bir Türkmen topluluğu yaşamaktadır. Bu bölgedeki Türklerin büyük bir çoğunluğu Türkçeyi unutmuşlardır. Türkmenler bu bölgede orta sınırı teşkil ederler, sayılarının 2012'de 80 bin civarı olduğu tahmin edilebilir.

Güney Suriye Türkmenleri

Kuneytra Bölgesi

Bu bölge Suriye'nin İsrail sınırında bulunmaktadır. Bu bölgede 11.yüzyılda Atsız zamanında gelip yerleştirilen ve bugün Kuneytra Safad ve Taberiye gölü arasındaki bölgede yerleşik olan 40.000 civarında Colan(Golan) Türkmenleri de bulunmaktadır. Konuştukları ağız da Antep ağzına benzemektedir. 44

Ayrıca, 93 Harbi (1877-1878) esnasında Kafkasya'nın Dağıstan ve Karaçay bölgelerinden getirilen Türkler de bu bölgeye yerleştirilmişlerdir. Sayıları 100.000 kadardır. Fakat 1967 Arap-İsrail savaşından Suriye ordusu İsrail önünde dayanamayıp geri çekilince burada yaşayan Türkler yurtlarını modern İsrail ordularına karşı savunmaya çalışmışlardır. Neticede bir kısmı yurtlarını terk ederek Halep ve Şam'a gelerek yerleşmişlerdir.

Şam Türkmenleri

Şehir merkezinde Türklerin oturduğu bir mahalle bulunmaktadır. Ayrıca Şam'a bağlı Havran ovasında da Türkmenler mevcuttur. Bunlar Havran Türkleri olarak tanınmaktadırlar.

SONUÇ

Suriye'de iç çatışmalar devam etmektedir. Beşar Esad rejimi direnmeye devam etmektedir. Muhalefet ise rejimi devirecek kadar güçlü olmadığı gibi kendi arasında El Kaide/Selefiler ittifakı ve diğerleri olmak üzere ikiye bölünmüştür. Suriye'deki iç çatışma küresel ve bölgesel ittifakların oluşmasına da neden olmuştur. Bir tarafta ABD-AB-Türkiye-Suudi Arabistan-Katar-Barzani ittifakı diğer yanda ise Rusya-Çin-İran-Irak-Hizbullah ittifakı doğmuştur. Birinci ittifak, Suriye'de isyancı güçleri ne ölçüde destekleyeceği konusunda kararsız iken ikinci ittifak Esad rejimini desteklemek konusunda daha kararlı olduğunu sergilemiştir.

Cumhuriyet

Suriye Kürt'leri de İşe Karıştılar

Mali vaziyetimiz

M. Şaht, Müller'in raporunu teyit ediyor

Merkezi tedavül Bankasının teşkili hemen mevzuubahs görülmektedir

Maamafih bu maksatla tedabir de alınmalıdır

Yavuz limanımızda

Halk güzel gemimizi

Hakimiyeti Milliye Bayramı

Suriye'den bir tecavü

Sergerde Haco hudutta içeri taarruz etti

İran hâli

ilkehaber.com

Beşar Esad rejimini uzun vadede muhalefetin yıpratma savaşı sonunda Şam'da yıkılır ise Lazkiye'de savaş sürdürmek üzere hazırlıklarını geliştirmektedir. İran'da böyle bir durumda Suriye'de menfaatlerini korumak amacı ile kapsamlı çalışmalar gerçekleştirmektedir. PKK ve Barzani ayrı ayrı ve ortaklaşa Suriye'nin kuzeyindeki Kürt bölgesinde askeri ve politik örgütlenmelerini sürdürmektedirler. Suriye'nin kuzeyinde Türkiye sınırında bazı bölgeler PYD eli ile PKK'nın denetimine girmiş durumdadır.

Özetle, Suriye'de cehennem Şam'da Esad devrildiği gün kapılarını açacaktır. Ve Suriye iç savaşı, isyancılar ile ordunun savaşı olmaktan çıkıp, etnik ve mezhep gruplarının arasında bir çatışmaya dönecektir. Bu etnik savaşta bütün gruplar tarafından hedef alınacak grupların başında Türkler gelmektedir. Çünkü Türkler hala en az silahlı ve örgütlü grup olmak durumundadır. Türklerin de zaman zaman çatışmalarda silahlı güçler ile katıldığı haberleri basında yer almaktadır. Ancak elde Türklerin bir iç savaşta kendilerini korumaya muktedir olduklarına veri yoktur. Türklere yönelik bir katliamın başlaması durumunda Suriye'nin kuzeyindeki Türk bölgeleri, Türkiye için ikinci bir Kıbrıs olma potansiyelini taşımaktadır.

Dipnotlar

[1]"Background Note: Syria", US Department of State, 9 Mart 2012, http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3580.htm, (Erişim Tarihi: 17 Kasım 2012)
[2] C.Heather Bleaney ,**The Turkic Peoples of Syria**, NewYork, 1993, s..209
[3] TC.Şam 1985 :6 ; Nazif Öztürk, "Suriye Türkleri", **Yeni Türkiye-Türk Dünyası Özel Sayısı**, 1997, s.1679
[4] Mustafa Kafalı , "Suriye Türkleri-I", **Töre Dergisi**, sayı 21-22, Ankara, 1973, s.32;
Mustafa Kafalı , "Suriye Türkleri-II" **Töre Dergisi**, sayı 23 s.29, 1973, Ankara.
[5] Fatih Kirişçioğlu, "Suriye Türkleri", **Avrasya Dosyası**,Sonbahar 1995,c.2,s.3, Ankara, s.134
[6] Ömer Osman Umar, **Osmanlı Yönetiminde ve Fransız Mandası Döneminde Suriye'de Arap Bağımsızlık Hareketleri (1908-1938)**, Fırat Ü.SBE.,yayımlanmamış yüksek lisans tezi,Elazığ, 1999. S. 1-2
[7] Mehmet Şandır , "Suriye Türklüğü" Türk Yurdu, c.18,sayı 133, 1998, Ankara, s.7
[8] "Suriye'de Değişimin Ortaya Çıkardığı Toplum: Suriye Türkmenleri", **ORSAM-OTAM**, ORSAM Rapor No: 83, 14 Kasım 2011 http://www.orsam.org.tr/tr/OrtadoguTurkmenleri/raporgoster.aspx?ID=3760 ()
[9] Suriyeli muhalif grupların barındığı Türkiye'deki kamplardan birisine Suriye'den kaçan 1500 Türkün yerleştirilmek istenmesi üzerine çatışmaların çıkması hususu bir iç savaş durumunda Türklerin nasıl hedef olabileceğini göstermektedir.
[10] Fevzî Faruk Umar (çev :Sait Uylaş), "Türkler ve Abbasî Hilafeti-İkinci Abbasî Asrına Yeni Bir Bakış-" **Nüsha V** (16), Erzurum, 2005, s.104,
[11] M. Altan Köymen, **Büyük Selçuklu İmparatorluğu** , Ankara, 1979, s :35 vd.
[12] Sümer 1967 : 356 ; Kaya 1987 5 : Koca 2007 :12
[13] Sümer 1967: 117-119
[14] Koca 2007 :12vd.
[15] İbrahim Kafesoğlu, "*Suriye Selçukluları*", **Türk Dünyası El Kitabı,c.1 –Coğrafya-Tarih**, Ankara, 1992 s.284
[16] Şandır 1998 :7 ;,Fatih Kirişçioğlu, "Teke Türkmen Ağzı", **2.Tekeliler Kurultayı-Tekeli Araştırmaları Paneli**, Bozyazı, İçel, 14 Temmuz 2002, (Baskı : **Prof. Dr.Abdurrahman Güzel'e Armağan** , Ankara 2004,s.518) ; Koca 2007 :10
[17] Fuad Köprülü, **Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar** ,Ankara, 1984, s.209-211
Fuad Köprülü, **Edebiyat Araştırmaları** ,Ankara, 1986, s.162
[18] Şahabeddin Tekindağ "Mısır ve Suriye'de Kurulmuş Türk Devletleri " ,**Türk Dünyası El Kitabı,c.1 –Coğrafya-Tarih**, Ankara, 1992, s.324-328.327-328; Kafesoğlu, 1992 : 296-297
[19] Kopraman, 1989: 1- 15; Koçak, 1991: 1101
[20] Kafalı-I 1973 :33
[21] Özyetgin 2003 :4 ; Ahmet B. Ercilasun, **Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi** , Ankara, 2007 , 382-400
[22] Özyetgin 2003 : 7-10
[23] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi,c.II/I**, Ankara, (1975), s.284 vd.
[24] Yılmaz, 1998 :10
[25] Oral Sander, **Siyasi Tarih, -İlkçağlardan 1918'e**-, Ankara, 1998 , s.55 vd
[26] Kafalı-I 1973 : 33,34
[27] Sinan Marufoğlu , **Osmanlı Döneminde Kuzey Irak (1831-1914)**,İstanbul,1998, s. 32 ; Tayyar Arı, **Geçmişten Günümüze Ortadoğu, Siyaset, Savaş ve Diplomasi**, İstanbul, 2004, s.25
[28] Sander 1998: 339 ; Blake Gerald H.,Alasdair Drysdale, **The Middle East and North Africa a Political Geography** ,OUP NewYork, 1985, s.356 vd.
[29] Ömer Osman Umar, **Türkiye-Suriye İlişkileri (1918-1940)**, Elazığ.200, s.375
[30] Umar 2003:376 ; Philip S. Khoury, ,**Syria and the French Mandate-The Politics of Arap Nationalism 1920-1945**,London, 1987, s. 103,110 vd. ; Mehmet Akif Okur, "Emperyalizmin Ortadoğu Tecrübesinden Bir Kesit :Suriye'de Fransız Mandası" **Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi,** Kış 2009,s.146
[31] İrfan Acar, **Lübnan Bunalımı ve Filistin Sorunu**, Ankara, 1989, s.26 ; Nicolas van Dam (çev: Semih İdiz,Aslı Faray Çalkıvık), **Suriyede İktidar Mücadelesi** ,İstanbul, 2000, s56-57 ; Daniel G.Bates,Amal Rassam, **Peoples and Cultures of the Middle** East,2.p.New Jersey,2001 s.115
[32] Acar 1989 : 27 vd. ; Sabahattin Elibol ; Zeki Arıkan, **Türkiye-Suriye İlişkilerinin Dünü,Bugünü,Yarını**, İstanbul, 1994,s.74 vd

[33] Nicolas, 2000 : 58 ; Özkaya, Abdi Noyan , "Suriye Kürtleri : Siyasi Etkisizlik ve Suriye Devletinin Politikaları",**Uluslararası Hukuk ve Politika,** c.2 (8),s.90-116,Ankara, 2007 s. 97

[34] Elibol,Arıkan 1994 : 74 vd.;Umar 1999: 12

[35] Bleaney 1993 :2210,211

[36] Bleaney 1993 : 211;Golden 2002 : 180

[37] Enver Çakar , "Halep Sancağında Türkçe Yer Adları" **OTAM (A.Ü.Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi)** ,sayı 11, Ankara, 2000, .s., 88 vd. ; Mehmet Erol, "Suriyedeki Türkçe Yer Adları Üzerine ",**TDK VI. Uluslararası Türk Dil Kurultayı**,20-25 Ekim 2008,Ankara, s.15; "ORSAM Raporu"

[38] Türkçe adların değiştirilmesiyle ilgili olarak bkz : Halası T.Kun, **The Ottoman Elements in The Syrian Dialects II,Archivum Ottomanicum**,Anno-Lisse, 1973, Zeki Kaymaz, "Arapçaya Giren Türkçe Kelimelerin Arapça Kurallarla Çokluk Şekilleri Üzerine" **Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları**,Volume 2/2 , Spring 2007, s.404-409, Bedrettin Aytaç, **Arap Lehçelerindeki Türkçe Kelimeler**, İstanbul, 1994.

[39] Çakar 2000 : 88 vd. ;Çakar 2002 : 335

[40] Bu konuda daha geniş bilgi için bkz :Cevdet Türkay, Başbakanlık **Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak Aşiret ve Cemâatler**, İstanbul, 1979 , Faruk Sümer "XVI.Asırda Anadolu, Suriye ve Irak'ta Yaşayan Türk Aşiretlerine Umumî Bir Bakış", **İ.Ü.İktisat Fakültesi Mecmuası XI,** 1952 ve Ali Rıza Yalman (Yalkın) , **Cenupta Türkmen Oymakları I**, Ankara, 1977 , Cengiz Orhonlu, **Osmanlı İmparatorluğunda Aşiretlerin İskânı**,İstanbul, 1987.

[41] Volkan Payaslı, "Hatay'da Harf İnkılabı'nın Kabulü ve Yeni Alfabenin Uygulanması",**Turkish Studies**,vol 6/1,Winter 2011 , s. 1698

[42] Abdülkadir Gül, "XVI.Yüzyılda Özer Türkmenleri",**Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi,** c.10,sayı 1, Erzincan, 2008, ,s.177

[43] Kafalı 1973 : 32 ; Kirişçioğlu 1995:134 ; Öztürk 1997 : 1677

[44] Hülya Arslan Erol, "Suriye Colan (Golan) Türkmenleri Ağzı", **Modern Türklük Araştırmaları Dergisi**, c.6 sayı 4, Ankara, 2009, s.42 vd.